

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-172-09

Druk nr 2736

Warszawa, 22 stycznia 2010 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie zakresu obowiązywania
Europejskiej Karty Społecznej
sporządzonej w Turynie dnia 18
października 1961 r.**

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych zostali upoważnieni Minister Spraw Zagranicznych oraz Minister Pracy i Polityki Społecznej.

Z poważaniem

**POSTANOWIENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia

**o zmianie zakresu obowiązywania w stosunku do Polski Europejskiej Karty
Społecznej, sporządzonej dnia 18 października 1961 r. w Turynie**

Na podstawie art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 39, poz. 443 oraz z 2002 r. Nr 216, poz. 1824) postanawia się, co następuje:

§1. Na podstawie art. 37 ust. 1 i 2 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej dnia 18 października 1961 r. w Turynie, niniejszym wypowiadam jej art. 8 ust. 4 pkt b.

§2. Postanowienie wchodzi w życie z dniem podpisania.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

PREZES RADY MINISTRÓW

01/20rch

U S T A W A
z dnia

**o zmianie zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej
sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r.**

Art. 1. Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r. poprzez wyłączenie z tego zakresu art. 8 ust. 4 pkt b.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

U Z A S A D N I E N I E

- I. Zmiana zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej w stosunku do Polski będzie polegać na wyłączeniu z tego zakresu art. 8 ust. 4 pkt b umowy.

Europejska Karta Społeczna została przyjęta w Turynie 18 października 1961 r. Pierwotne wejście w życie umowy nastąpiło 26 lutego 1965 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikował umowę 10 czerwca 1997 r., co zostało notyfikowane Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy 25 czerwca 1997 r. Po upływie miesiąca od notyfikacji Europejska Karta Społeczna weszła w życie w stosunku do Polski, a jej tekst został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z 1999 r. Nr 8, poz. 67.

Tekst Europejskiej Karty Społecznej składa się z preambuły i 38 artykułów. Artykuły 1 – 19 zawierają postanowienia merytoryczne, natomiast artykuły 20 – 38 postanowienia dotyczące warunków wiązania się postanowieniami Karty oraz ich wypowiedzenia, zasad wykonywania Karty i kontroli jej wykonywania.

W chwili ratyfikacji Polska złożyła następujące oświadczenie w sprawie zakresu wiązania się Kartą:

- Artykuł 1. Prawo do pracy (ustępy 1 – 4, wszystkie),
- Artykuł 2. Prawo do odpowiednich warunków pracy (ustępy 1, 3 – 5),
- Artykuł 3. Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (ustępy 1 – 3, wszystkie),
- Artykuł 4. Prawo do sprawiedliwego wynagrodzenia (ustępy 2 – 5),
- Artykuł 5. Prawo do organizowania się,
- Artykuł 6. Prawo do rokowań zbiorowych (ustępy 1 – 3),
- Artykuł 7. Prawo dzieci i młodocianych do ochrony (ustępy 2, 4, 6 – 10),
- Artykuł 8. Prawo pracowników do ochrony (ustępy 1 – 4, wszystkie),
- Artykuł 9. Prawo do poradnictwa zawodowego,
- Artykuł 10. Prawo do szkolenia zawodowego (ustępy 1 i 2),
- Artykuł 11. Prawo do ochrony zdrowia (ustępy 1 – 3, wszystkie),
- Artykuł 12. Prawo do zabezpieczenia społecznego (ustępy 1 – 4, wszystkie),
- Artykuł 13. Prawo do pomocy społecznej i medycznej (ustępy 2 i 3),

- Artykuł 14. Prawo do korzystania ze służb opieki społecznej (ustęp 1),
- Artykuł 15. Prawo osób niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej (ustępy 1 i 2, wszystkie),
- Artykuł 16. Prawo rodziny do ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej,
- Artykuł 17. Prawo matek i dzieci do ochrony społecznej i ekonomicznej,
- Artykuł 18. Prawo do prowadzenia działalności zarobkowej na terytoriach innych Umawiających się Stron (ustęp 4),
- Artykuł 19. Prawo pracowników migrujących i ich rodzin do ochrony i pomocy (ustępy 1 – 10, wszystkie).

Zgodnie z art. 37 ust. 2 Karty każda umawiająca się strona może wypowiedzieć którykolwiek przyjęty przez siebie artykuł lub ustęp części II Karty, w terminie określonym w ustępie 1 tego artykułu, to jest nie wcześniej niż po upływie pięciu lat od daty wejścia w życie Karty w stosunku do niej lub po upływie każdego kolejnego okresu dwóch lat, z zastrzeżeniem, że notyfikacja wypowiedzenia złożona zostanie Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy na sześć miesięcy przed upływem okresu dwuletniego.

Najbliższy termin, kiedy będzie możliwe wypowiedzenie przez Polskę umowy lub któregoś z jej postanowień upływa 26 lipca 2010 r., co oznacza, że notyfikację o wypowiedzeniu należy złożyć najpóźniej 26 stycznia 2010 r. Następny możliwy termin upływa 26 lipca 2012 r. (termin złożenia notyfikacji – 26 stycznia 2012 r.).

II. Potrzeba i cel zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej

Art. 8 ust. 4 pkt b Karty nakłada na państwa obowiązek wprowadzenia zakazu zatrudniania kobiet w kopalniach pod ziemią oraz, jeżeli ma to miejsce, przy wszelkich innych pracach nieodpowiednich dla nich z powodu niebezpiecznego, niezdrowego lub uciążliwego charakteru. Zgodnie z utrwaloną interpretacją tego postanowienia praca taka musi być zakazana przez prawo kobietom, z wyjątkiem zajmujących stanowiska kierownicze, zatrudnionych w inspekcji, służbie sanitarnej i socjalnej oraz skierowanych do podziemnych części kopalni na krótkie szkolenie (ich praca pod ziemią nie ma charakteru stałego, jest okazjonalna).

Zmiana zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej w stosunku do Polski, polegająca na wyłączeniu z tego zakresu art. 8 ust. 4 pkt b Karty, spowoduje, że Polska przestanie być związana tym postanowieniem umowy międzynarodowej i będzie mogła uchylić przepisy krajowe zawierające zakaz pracy kobiet pod ziemią we wszelkiego rodzaju kopalniach. Są one obecnie zgodne z postanowieniami Karty, ale nie są zgodne z prawem wspólnotowym.

W myśl art. 176 Kodeksu pracy obowiązuje zakaz zatrudniania kobiet przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia. Wykaz tych prac zawarty jest w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet. Dział V „Prace pod ziemią, poniżej poziomu gruntu i na wysokości” zakazuje pracy kobiet pod ziemią we wszystkich kopalniach, z wyjątkiem pracy:

- na stanowiskach kierowniczych niewymagającej stałego przebywania pod ziemią i wykonywania pracy fizycznej,
- w służbie zdrowia,
- w okresie studiów, w ramach szkolenia zawodowego,
- wykonywanej dorywczo i niewymagającej pracy fizycznej.

Zakaz pracy kobiet pod ziemią wprowadzony został do prawa polskiego w związku z art. 2 Konwencji MOP Nr 45 dotyczącej zatrudniania kobiet przy pracach pod ziemią we wszelkiego rodzaju kopalniach oraz w związku z art. 8 ust. 4 pkt b Europejskiej Karty Społecznej.

Komisja Europejska 23 marca 2007 r. skierowała do Rzeczypospolitej Polskiej zarzuty formalne dotyczące transpozycji do prawa krajowego dyrektywy 2002/73/WE zmieniającej dyrektywę 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy. Komisja zwróciła uwagę na istniejący w prawie polskim zakaz zatrudniania kobiet w kopalniach pod ziemią który, jej zadaniem, stanowi przeszkodę w zapewnieniu równouprawnienia płci. Ponieważ na przeszkodzie zmianie obowiązujących przepisów stało związanie Polski postanowieniami Konwencji MOP Nr 45 Rząd RP, podzielając zastrzeżenia Komisji Europejskiej, w odpowiedzi z 29 maja 2007 r. na te zarzuty poinformował o podjęciu działań zmierzających do jej wypowiedzenia. Konwencja została wypowiedziana w 2008 r.

Komisja Europejska skierowała 14 maja 2009 r. do Polski uzasadnioną opinię w związku z dalszym brakiem transpozycji do prawa krajowego dyrektywy 2002/73/WE zmieniającej dyrektywę 76/207/EWG. Komisja zwróciła uwagę, że generalny zakaz zatrudniania kobiet przy pracach określonych ogólnie jako „uciążliwe lub szkodliwe” dla ich zdrowia jest niezgodny z regulacjami wspólnotowymi i stanowi przeszkodę w zagwarantowaniu równouprawnienia pracowników. Ogólny zakaz wykonywania przez kobiety prac określonych ogólnie jako „uciążliwe lub szkodliwe” dla ich zdrowia nie może także zostać uznany za jeden ze środków zapewniających „większą ochronę” w rozumieniu zmienionego art. 2 ust. 6 dyrektywy 76/207/EWG. Postanowienie to dopuszcza wyjątek od zasady równego traktowania, tylko gdy uzasadnia to rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania, jeżeli cecha taka jest determinującym wymogiem zawodowym, cel, do osiągnięcia którego zmierza się jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny. Zupełne wykluczenie kobiet z zajmowania niektórych stanowisk z powodu ogólnego zagrożenia dla zdrowia (zagrożenie nie jest specyficzne dla kobiet) nie mieści się w granicach dozwolonych różnic w traktowaniu. Argument za ogólnym zakazem wykonywania przez kobiety pewnych prac wyłącznie z uwagi na potencjalne macierzyństwo nie jest dostatecznie uzasadniony, również z naukowego punktu widzenia.

W odpowiedzi z 10 lipca 2009 r. na uzasadnioną opinię Rząd RP wskazał, że ograniczenia w zatrudnianiu odnoszą się, co do zasady, do kobiet w ciąży i karmiących piersią, a przesłanką wprowadzenia ograniczenia stosowanego do wszystkich kobiet były odmienności budowy organizmu kobiet i mężczyzn (mniejsza masa i siła mięśniowa oraz wydolność fizyczna kobiet). Rząd RP poinformował, że podjęte zostały działania mające na celu zmianę regulacji prawnych dotyczących zatrudniania kobiet przy pracach uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia, w szczególności Kodeksu pracy. Ponadto wypowiedziana została Konwencja MOP Nr 45 (w stosunku do Polski utraciła moc 29 maja 2009 r.), pilnie wszczęta zostanie procedura wypowiedzenia art. 8 ust. 4 Europejskiej Karty Społecznej, stanowiącego przeszkodę w usunięciu z polskiego prawa zakazu stałej, fizycznej pracy kobiet pod ziemią w kopalniach.

Spośród państw członkowskich UE pierwotnie związanych postanowieniami art. 8 ust. 4 pkt b (Austria, Czechy, Grecja, Łotwa, Hiszpania, Wielka Brytania) wypowiedziały go już Czechy (2008), Hiszpania (1991), Wielka Brytania (1990).

III. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Akty prawne regulujące zagadnienia, których dotyczy art. 8 ust. 4 pkt b Karty:

- ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet (Dz. U. Nr 114, poz. 545 oraz z 2002 r. Nr 127, poz. 1092),
- dyrektywa Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz. Urz. UE L 39 z 14.02.1976, str. 40; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 187) zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. (Dz. Urz. WE L 269 z 5.10.2002, str. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 255),
- Konwencja MOP Nr 176 dotycząca bezpieczeństwa i zdrowia w kopalniach, przyjęta w Genewie w dniu 22 czerwca 1995 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 117, poz. 1105).

Dnia 5 lipca 2009 r. przyjęta została dyrektywa 2006/54/WE w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE L 204 z 26.07.2006, str. 23), która uchyliła z dniem 15 sierpnia 2009 r. dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy. Wprowadzenie nowej dyrektywy nie powoduje zmiany oceny zgodności prawa polskiego z prawem Unii Europejskiej.

Przygotowany został projekt zmiany art. 176 Kodeksu pracy w celu wyraźnego określenia, że przepis ten dotyczy tylko kobiet w ciąży i karmiących dziecko piersią. Na podstawie przewidzianego w tym artykule upoważnienia dla Rady Ministrów przygotowano projekt rozporządzenia określającego wykaz prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet, które nie mogą być wykonywane w szczególności przez kobiety w ciąży i karmiące dziecko piersią. W projekcie nie uwzględniono prac w kopalniach pod ziemią jako prac wzbronionych wszystkim kobietom. Projekt nowelizacji Kodeksu pracy oraz projekt rozporządzenia w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet – w wersji

po uzgodnieniach wewnętrznych w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej – stanowią załączniki do uzasadnienia przedkładanego Radzie Ministrów do akceptacji.

IV. Skutki zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej

1. Skutki polityczne: Wyłączenie z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Karty i zmiana ustawodawstwa krajowego dotyczącego zakazu pracy kobiet pod ziemią zamknie Komisji Europejskiej możliwość wniesienia skargi na Rząd polski na podstawie art. 226 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską z powodu niezgodności tych przepisów z przepisami wspólnotowymi.

Dzięki wyłączeniu z zakresu obowiązywania art. 8 ust. 4 pkt b Karty Polska uniknie zarzutów naruszenia postanowień Karty ze strony organów kontrolnych Rady Europy.

2. Skutki prawne: Po uprawomocnieniu się wyłączenia z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Karty przeprowadzona zostanie zmiana przepisów krajowych w celu usunięcia niezgodności z postanowieniami dyrektywy 76/207/EWG zmienionej dyrektywą 2002/73/WE.

Wyłączenie z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Karty nie rozszerzy ani nie ograniczy praw i wolności zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Wyłączenie z zakresu obowiązywania art. 8 ust. 4 pkt b Karty nie spowoduje naruszenia określonej w art. 20 ust. 1 Karty minimalnej liczby artykułów lub numerowanych ustępów wymaganej do ratyfikacji Karty.

3. Skutki społeczne, gospodarcze i finansowe: Wyłączenie z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Karty nie spowoduje skutków gospodarczych i skutków dla rynku pracy. Nie spowoduje to także zwiększenia wydatków lub zmniejszenia dochodów podmiotów sektora finansów publicznych, w stosunku do wielkości wynikających z obowiązujących przepisów. Pozytywnym skutkiem społecznym będzie zniesienie przepisów, które przewidują odmienne traktowanie kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia.

Z uwagi na postęp techniczny i wdrażaną automatyzację procesów wydobywczych prace w podziemnych częściach zakładów górniczych mogą, co do zasady, być wykonywane przez kobiety.

V. Tryb zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej

W myśl art. 241 ust. 1 Konstytucji RP umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską na podstawie obowiązujących w czasie ich ratyfikacji przepisów, ogłoszone w Dzienniku Ustaw i z których treści wynika, że dotyczą kategorii spraw wymienionych w artykule 89 ust. 1 Konstytucji RP, uznaje się za umowy ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie.

Europejska Karta Społeczna dotyczy wolności i praw obywatelskich określonych w Konstytucji RP oraz odnosi się do spraw uregulowanych w ustawach. Właściwym trybem wyłączenia z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Europejskiej Karty Społecznej jest więc tryb wynikający z art. 23 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 39, poz. 443 oraz z 2002 r. Nr 216, poz. 1824), czyli przedłożenie Prezydentowi RP wniosku o zmianę zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej poprzez wyłączenie z zakresu obowiązywania w stosunku do Polski art. 8 ust. 4 pkt b Karty, po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie.

VI. Zmianę zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej poprzez wyłączenie z tego zakresu art. 8 ust. 4 pkt b Europejskiej Karty Społecznej należy uznać za uzasadnioną i w związku z tym wnioskuje się – na podstawie art. 23 ustawy o umowach międzynarodowych oraz zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt 2 i 5 Konstytucji RP – o podjęcie stosownych kroków w celu zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej w terminie wskazanym w art. 37 Karty i sprecyzowanym w punkcie I niniejszego uzasadnienia.

Załączniki:

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy, wraz z uzasadnieniem
2. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet, wraz z uzasadnieniem

01/21rch

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks pracy

Art. 1. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 176 otrzymuje brzmienie:

„Art. 176. § 1. Kobiety w ciąży i karmiące dziecko piersią nie mogą być zatrudniane przy pracach uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia, mogących mieć niekorzystny wpływ na przebieg ciąży lub karmienie dziecka piersią. Ze względu na mniejszą wydolność fizyczną kobiety nie mogą wykonywać prac związanych z nadmiernym wysiłkiem fizycznym.

§ 2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wykaz prac, o których mowa w § 1, obejmujący:

- 1) prace mające niekorzystny wpływ na przebieg ciąży i karmienie dziecka piersią ze względu na sposób i warunki wykonywania tych prac, z uwzględnieniem rodzajów czynników środowiska pracy i poziomu ich występowania,
  - 2) prace związane z wysiłkiem fizycznym, które ze względu na mniejszą wydolność fizyczną kobiet stanowią zagrożenie dla ich zdrowia
- kierując się aktualną wiedzą na temat wpływu warunków wykonywania pracy i czynników środowiska pracy na zdrowie kobiet, przebieg ciąży i karmienie dziecka piersią.”;

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252 i Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 10, poz. 71, Nr 68, poz. 610, Nr 86, poz. 732 i Nr 167, poz. 1398, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 133, poz. 935, Nr 217, poz. 1587 i Nr 221, poz. 1615, z 2007 r. Nr 64, poz. 426, Nr 89, poz. 589, Nr 176, poz. 1239, Nr 181, poz. 1288 i Nr 225, poz. 1672, z 2008 r. Nr 93, poz. 586, Nr 116, poz. 740, Nr 223, poz. 1460 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 56, poz. 458, Nr 58, poz. 485, Nr 98, poz. 817, Nr 99, poz. 825 i Nr 115, poz. 958.

2) w art. 179 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Pracodawca zatrudniający pracownicę w ciąży lub karmiącą dziecko piersią przy pracy wymienionej w przepisach wydanych na podstawie art. 176 § 2, wzbronionej takiej pracownicy bez względu na stopień narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia lub niebezpieczne, jest obowiązany przenieść pracownicę do innej pracy, a jeżeli jest to niemożliwe, zwolnić ją na czas niezbędny z obowiązku świadczenia pracy.

§ 2. Pracodawca zatrudniający pracownicę w ciąży lub karmiącą dziecko piersią przy pozostałych pracach wymienionych w przepisach wydanych na podstawie art. 176 § 2 jest obowiązany dostosować warunki pracy do wymagań określonych w tych przepisach lub tak ograniczyć czas pracy, aby wyeliminować zagrożenia dla zdrowia lub bezpieczeństwa pracownicy. Jeżeli dostosowanie warunków pracy na dotychczasowym stanowisku pracy lub skrócenie czasu pracy jest niemożliwe lub niecelowe, pracodawca jest obowiązany przenieść pracownicę do innej pracy, a w razie braku takiej możliwości zwolnić pracownicę na czas niezbędny z obowiązku świadczenia pracy.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 176 Kodeksu pracy „Nie wolno zatrudniać kobiet przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia.”. W artykule tym znajduje się jednocześnie upoważnienie dla Rady Ministrów do określenia, w drodze rozporządzenia, wykazu tych prac.

Komisja Europejska w marcu 2007 r. skierowała do Rzeczypospolitej Polskiej wezwanie do usunięcia uchybienia w sprawie transpozycji do prawa krajowego art. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz. Urz. L 269 z 05.10.2002, str. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t.4, str. 255), a następnie w maju 2009 r. uzasadnioną opinię w związku ze stwierdzonym brakiem transpozycji do prawa krajowego ww. dyrektywy.

Zarówno w wezwaniu do usunięcia uchybienia jak i w uzasadnionej opinii Komisja Europejska zwróciła uwagę, że wynikający z art. 176 Kodeksu pracy „ogólny zakaz zatrudniania kobiet przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia nie jest uzasadniony w kontekście dyrektywy, ponieważ nie istnieje uzasadnienie, że praca taka stwarza szczególne ryzyko dla uwarunkowań zdrowotnych kobiet”.

Przyznając, że obecne brzmienie art. 176 może sugerować, że zakaz wykonywania prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia może dotyczyć wszystkich kobiet – w odpowiedzi na uzasadnioną opinię Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązał się do uszczegółowienia treści tego artykułu, w tym objęcia nim kobiet w ciąży i karmiących dziecko piersią (przede wszystkim takich kobiet dotyczy wydane na podstawie tego artykułu rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet – Dz. U. Nr 114, poz. 545, z późn. zm.).

Należy jednocześnie zauważyć, że obecna treść upoważnienia zawartego w art. 176 Kodeksu pracy nie jest w pełni zgodna z wymaganiami art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym upoważnienie powinno szczegółowo określać podmiot właściwy do wydania rozporządzenia, zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu. Oznacza to, że upoważnienie zawarte w ustawie powinno być tak sformułowane, aby jednoznacznie dało się wskazać nie tylko to, kto ma prawo do wydania

rozporządzenia oraz co ma być w tym rozporządzeniu uregulowane, ale także, w jaki sposób kwestie te mają być uregulowane.

W związku z powyższym przygotowano projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy, w którym:

1) zaprojektowano nowe brzmienie art. 176, w tym:

- w § 1 uszczegółowiono określenie prac, których nie mogą wykonywać kobiety w ciąży i karmiące dziecko piersią, a także wszystkie kobiety w związku z ich mniejszymi możliwościami wysiłkowymi (wynikającymi z cech kobiet związanych z płcią). Dotychczasowe określenie „prace szczególnie uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia” zastąpiono określeniem „prace uciążliwe, niebezpieczne lub szkodliwe dla zdrowia”, bowiem w obecnie obowiązującym rozporządzeniu wymienione są również prace niebezpieczne (np. prace z materiałami wybuchowymi, gaszenie pożarów),
- w § 2 zamieszczono upoważnienie do wydania rozporządzenia, w którym określono, że wykaz prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia powinien obejmować: prace mające niekorzystny wpływ na przebieg ciąży i karmienie dziecka piersią ze względu na sposób i warunki wykonywania tych prac, z uwzględnieniem rodzajów czynników środowiska pracy i poziomu ich występowania, a także prace związane z wysiłkiem fizycznym, które ze względu na mniejszą wydolność fizyczną kobiet stanowią zagrożenie dla ich zdrowia. Przy określaniu wykazu powinna być wykorzystana wiedza na temat wpływu warunków wykonywania pracy i czynników środowiska pracy na zdrowie kobiet, przebieg ciąży i karmienie dziecka piersią;

2) w § 1 i 2 w art. 179 zmieniono odesłanie do upoważnienia stanowiącego podstawę do wydania rozporządzenia określającego wykaz prac, o którym mowa w projektowanym art. 176.

Ze względu na konieczność wydania nowego rozporządzenia Rady Ministrów, które zastąpi ww. rozporządzenie z dnia 10 września 1996 r. – przewidziano wejście w życie ustawy po upływie 6 miesięcy od jej ogłoszenia.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Regulacje zawarte w projekcie dotyczyć będą pracodawców i pracowników.

2. Konsultacje społeczne

Projekt ustawy będzie przedmiotem uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji z niżej wymienionymi partnerami społecznymi:

- Forum Związków Zawodowych,
- Komisją Krajową NSZZ „Solidarność”,
- Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych,
- Business Centre Club,
- Konfederacją Pracodawców Polskich,
- Polską Konfederacją Pracodawców Prywatnych Lewiatan,
- Związkiem Rzemiosła Polskiego.

Projekt zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337).

3. Wpływ aktu normatywnego na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa, rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość oraz na sytuację i rozwój regionalny

Projektowana zmiana Kodeksu pracy nie spowoduje dodatkowych kosztów, nie powinno mieć wpływu na rynek pracy, nie będzie wpływać na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, a także na sytuację i rozwój regionalny.

4. Wstępna opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

5. Informacja o podleganiu projektu notyfikacji.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

**ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW**

z dnia

w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet

Na podstawie art. 176 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wykaz prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet określa załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Traci moc rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet (Dz. U. Nr 114, poz. 545 oraz z 2002 r. Nr 127, poz. 1092).

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

PREZES RADY MINISTRÓW

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252 i Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 10, poz. 71, Nr 68, poz. 610, Nr 86, poz. 732 i Nr 167, poz. 1398, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 133, poz. 935, Nr 217, poz. 1587 i Nr 221, poz. 1615, z 2007 r. Nr 64, poz. 426, Nr 89, poz. 589, Nr 176, poz. 1239, Nr 181, poz. 1288 i Nr 225, poz. 1672, z 2008 r. Nr 93, poz. 586, Nr 116, poz. 740, Nr 223, poz. 1460 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 56, poz. 458, Nr 58, poz. 485, Nr 98, poz. 817, Nr 99, poz. 825, Nr 115, poz. 958 i Nr , poz. .

Wykaz prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet

I. Prace w hałasie i drganiach

Dla kobiet w ciąży:

- 1) prace w warunkach narażenia na hałas, którego:
  - a) poziom ekspozycji odniesiony do 8-godzinnego dobowego lub do przeciętnego tygodniowego, określonego w Kodeksie pracy, wymiaru czasu pracy przekracza wartość 65 dB,
  - b) szczytowy poziom dźwięku C przekracza wartość 130 dB,
  - c) maksymalny poziom dźwięku A przekracza wartość 110 dB;
- 2) prace w warunkach narażenia na hałas infradźwiękowy, którego:
  - a) równoważny poziom ciśnienia akustycznego skorygowany charakterystyką częstotliwościową G, odniesiony do 8-godzinnego dobowego lub przeciętnego tygodniowego, określonego w Kodeksie pracy, wymiaru czasu pracy przekracza wartość 86 dB,
  - b) szczytowy nieskorygowany poziom ciśnienia akustycznego przekracza wartość 135 dB;
- 3) prace w warunkach narażenia na hałas ultradźwiękowy, którego:
  - a) równoważne poziomy ciśnienia akustycznego w pasmach tercjowych o częstotliwościach środkowych od 10 kHz do 40 kHz, odniesione do 8-godzinnego dobowego lub do przeciętnego tygodniowego, określonego w Kodeksie pracy, wymiaru czasu pracy,
  - b) maksymalne poziomy ciśnienia akustycznego w pasmach tercjowych o częstotliwościach środkowych od 10 kHz do 40 kHz
– przekraczają wartości podane w tabeli:

Częstotliwość środkowa pasm tercjowych (kHz)	Równoważny poziom ciśnienia akustycznego odniesiony do 8-godzinnego dobowego lub do przeciętnego tygodniowego, określonego w Kodeksie pracy, wymiaru czasu pracy (dB)	Maksymalny poziom ciśnienia akustycznego (dB)
10; 12,5; 16	77	100
20	87	110
25	102	125
31,5; 40	107	130

- 4) prace w warunkach narażenia na drgania działające na organizm przez kończyny górne, których:

- a) wartość sumy wektorowej skutecznych, ważonych częstotliwościowo przyspieszeń drgań wyznaczonych dla trzech składowych kierunkowych X, Y, Z, przy 8-godzinnym działaniu drgań na organizm, przekracza 1 m/s^2 ,
  - b) maksymalna wartość sumy wektorowej skutecznych, ważonych częstotliwościowo przyspieszeń drgań wyznaczonych dla trzech składowych kierunkowych X, Y, Z, dla ekspozycji trwających 30 minut i krótszych, przekracza 4 m/s^2 ;
- 5) wszystkie prace w warunkach narażenia na drgania o ogólnym oddziaływaniu na organizm człowieka.

II. Prace w mikroklimacie zimnym, gorącym i zmiennym

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) prace w warunkach, w których wskaźnik PMV (przewidywana ocena średnia), określany zgodnie z Polską Normą, jest większy od 1,5;
- 2) prace w warunkach, w których wskaźnik PMV (przewidywana ocena średnia), określany zgodnie z Polską Normą, jest mniejszy od -1,5;
- 3) prace w środowisku, w którym występują nagle zmiany temperatury powietrza w zakresie przekraczającym 15°C .

III. Prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych, promieniowania jonizującego i nadfioletowego

1. Dla kobiet w ciąży:

- 1) prace w zasięgu pól elektromagnetycznych o natężeniach przekraczających wartości dla strefy bezpiecznej;
  - 2) prace w środowisku, w którym występuje przekroczenie $1/4$ wartości najwyższych dopuszczalnych natężeń promieniowania nadfioletowego, określonych w przepisach w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy;
  - 3) prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące określonych w przepisach prawa atomowego.
2. Dla kobiet karmiących dziecko piersią - prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące określonych w przepisach prawa atomowego.

IV. Prace w podwyższonym lub obniżonym ciśnieniu

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią – prace nurków oraz wszystkie prace w warunkach podwyższonego lub obniżonego ciśnienia.

V. Prace w kontakcie ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) prace stwarzające ryzyko zakażenia: wirusem zapalenia wątroby typu B, wirusem ospy wietrznej i półpaśca, wirusem różyczki, wirusem HIV, wirusem cytomegalii, pałeczką listeriozy, toksoplazmozą;
- 2) prace przy obsłudze zwierząt dotkniętych chorobami zakaźnymi i inwazyjnymi.

VI. Prace w narażeniu na działanie szkodliwych substancji chemicznych

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) prace w narażeniu na działanie czynników rakotwórczych i o prawdopodobnym działaniu rakotwórczym, określonych w odrębnych przepisach;
- 2) prace w narażeniu na niżej wymienione substancje chemiczne niezależnie od ich stężenia w środowisku pracy:
  - chloropren,
  - dwubromek etylenu,
  - 2-etoksyetanol,
  - 2-metoksyetanol,
  - dwusiarczek węgla,
  - leki cytostatyczne,
  - mangan,
  - ołów i jego związki organiczne i nieorganiczne,
  - preparaty do ochrony roślin,
  - rtęć i jej związki organiczne i nieorganiczne,
  - styren,
  - syntetyczne estrogeny i progesterony;
- 3) prace w narażeniu na działanie rozpuszczalników organicznych, jeżeli ich stężenia w środowisku pracy przekraczają wartości 1/3 najwyższych dopuszczalnych stężeń.

VII. Prace grożące ciężkimi urazami fizycznymi i psychicznymi

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) prace w wymuszonym rytmie pracy (na przykład na taśmie);
- 2) prace wewnątrz zbiorników i kanałów;
- 3) prace stwarzające ryzyko ciężkiego urazu fizycznego lub psychicznego, np. gaszenie pożarów, udział w akcjach ratownictwa chemicznego, usuwanie skutków awarii, prace z materiałami wybuchowymi, prace przy uboju zwierząt hodowlanych oraz obsłudze rozplodników.

VIII. Prace pod ziemią, poniżej poziomu gruntu i na wysokości

Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) praca na wysokości - poza stałymi galeriami, pomostami, podestami i innymi stałymi podwyższeniami, posiadającymi pełne zabezpieczenie przed upadkiem (bez potrzeby stosowania środków ochrony indywidualnej przed upadkiem), oraz wchodzenie i schodzenie po drabinach i klamrach;
- 2) prace w wykopach oraz w zbiornikach otwartych;
- 3) prace pod ziemią we wszelkiego rodzaju kopalniach.

IX. Prace związane z wysiłkiem fizycznym i transportem ciężarów oraz wymuszoną pozycją ciała

1. Dla kobiet nie będących w ciąży lub w okresie karmienia dziecka piersią:

- 1) Wszystkie prace, przy których najwyższe wartości obciążenia pracą fizyczną, mierzone wydatkiem energetycznym netto na wykonanie pracy, przekraczają 5.000 kJ na zmianę roboczą, a przy pracy dorywczej - 20 kJ/min. Uwaga: 1 kJ = 0,24 kcal;
- 2) Ręczne podnoszenie i przenoszenie ciężarów o masie przekraczającej:
  - a) 12 kg - przy pracy stałej,
  - b) 20 kg - przy pracy dorywczej (do 4 razy na godzinę w czasie zmiany roboczej);
- 3) Ręczna obsługa elementów urządzeń (dźwigni, korb, kół sterowniczych itp.), przy której wymagane jest użycie siły przekraczającej:
  - a) 50 N - przy pracy stałej,
  - b) 100 N - przy pracy dorywczej (do 4 razy na godzinę w czasie zmiany roboczej);
- 4) Nożna obsługa elementów urządzeń (pedałów, przycisków itp.), przy której wymagane jest użycie siły przekraczającej:
  - a) 120 N - przy pracy stałej,
  - b) 200 N - przy pracy dorywczej (do 4 razy na godzinę w czasie zmiany roboczej);
- 5) Ręczne przenoszenie pod górę - po pochylniach, schodach itp., których maksymalny kąt nachylenia przekracza 30°, a wysokość 5 m - ciężarów o masie przekraczającej:
  - a) 8 kg - przy pracy stałej,
  - b) 15 kg - przy pracy dorywczej (do 4 razy na godzinę w czasie zmiany roboczej);
- 6) Przewożenie ciężarów o masie przekraczającej:
  - a) 50 kg - przy przewożeniu na taczkach jednośladowych,
  - b) 80 kg - przy przewożeniu na wózkach 2, 3 i 4-kołowych,
  - c) 300 kg - przy przewożeniu na wózkach po szynach.

Wyżej podane dopuszczalne masy ciężarów obejmują również masę urządzenia transportowego i dotyczą przewożenia ciężarów po powierzchni równej, twardej i gładkiej o pochyleniu nie przekraczającym:

- 2% - przy pracach wymienionych w lit. a i b,
- 1% - przy pracach wymienionych w lit. c.

W przypadku przewożenia ciężarów po powierzchni nierównej, w sposób określony w lit. a i b, masa ciężarów nie może przekraczać 60% podanych wielkości.

2. Dla kobiet w ciąży lub karmiących dziecko piersią:

- 1) wszystkie prace, przy których najwyższe wartości obciążenia pracą fizyczną, mierzone wydatkiem energetycznym netto na wykonanie pracy, przekraczają 2.900 kJ na zmianę roboczą;

- 2) prace wymienione w ust. 1, jeżeli występuje przekroczenie 1/4 określonych w nim wartości;
  - 3) prace w pozycji wymuszonej;
  - 4) prace w pozycji stojącej łącznie ponad 3 godziny w czasie zmiany roboczej.
3. Dla kobiet w ciąży - prace przy obsłudze monitorów ekranowych - powyżej 4 godzin na dobę.

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet przygotowano na podstawie zmienionego upoważnienia zawartego w art. 176 § 2 Kodeksu pracy. Komisja Europejska w wezwaniu do usunięcia uchybienia oraz w uzasadnionej opinii w sprawie transpozycji do prawa krajowego art. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz. Urz. L269 z 05.10.2002, str. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 255) zwróciła uwagę, że wynikający z art. 176 Kodeksu pracy „ogólny zakaz zatrudniania kobiet przy pracach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia nie jest uzasadniony w kontekście dyrektywy, ponieważ nie istnieje uzasadnienie, że praca taka stwarza szczególne ryzyko dla uwarunkowań zdrowotnych kobiet”.

Komisja zwróciła również uwagę m.in. na istniejący w prawie polskim zakaz zatrudniania kobiet w kopalniach pod ziemią, który stanowi przeszkodę w równouprawnieniu płci. Zakaz ten wprowadzony do prawa polskiego w związku z art. 2 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Nr 45 dotyczącej zatrudniania kobiet przy pracach pod ziemią we wszelkiego rodzaju kopalniach, przyjętej w Genewie dnia 21 czerwca 1935 r., oraz w związku z art. 8 ust. 4 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67), jest obecnie określony w części V załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet (Dz. U. Nr 114, poz. 545 oraz z 2002 r. Nr 127, poz. 1092).

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej podzielił ww. zastrzeżenia Komisji Europejskiej i mając na uwadze skierowane wobec Polski wezwanie do usunięcia uchybienia poinformował Komisję o podjęciu działań w kierunku wypowiedzenia ratyfikacji Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy Nr 45. Ostatecznie Konwencja ta została wypowiedziana przez Polskę w 2008 r. i utraciła wobec Polski moc z dniem 29 maja br. Natomiast w odpowiedzi na uzasadnioną opinię w sprawie transpozycji do prawa krajowego art. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE zmieniającej dyrektywę Rady 76/207/EWG Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązał się do wypowiedzenia art. 8 ust. 4 Europejskiej Karty

Społecznej, który jest obecnie jedyną przeszkodą w usunięciu zakazu zatrudniania kobiet w kopalniach z polskiego porządku prawnego.

Biorąc powyższe pod uwagę konieczne stało się przygotowanie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet, w którym uwzględniono również ww. uwagę Komisji Europejskiej.

W załączniku przygotowanego projektu rozporządzenia określono wykaz prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet obejmujący:

- prace mające niekorzystny wpływ na przebieg ciąży i karmienie dziecka piersią ze względu na sposób i warunki wykonywania tych prac, z uwzględnieniem rodzajów czynników środowiska pracy i poziomu ich występowania,
- prace związane z wysiłkiem fizycznym, które ze względu na mniejszą wydolność fizyczną kobiet stanowią zagrożenie dla ich zdrowia.

W wykazie nie zostały uwzględnione, jako prace niedozwolone dla wszystkich kobiet, prace w kopalniach pod ziemią. Prac tych nie będą mogły wykonywać jedynie kobiety w ciąży i karmiące dziecko piersią.

Prace wymienione w wykazie zostały podzielone na 9 grup, tj.:

I. Prace w hałasie i drganiach,

II. Prace w mikroklimacie zimnym, gorącym i zmiennym,

III. Prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych, promieniowania jonizującego i nadfioletowego,

IV. Prace w podwyższonym lub obniżonym ciśnieniu,

V. Prace w kontakcie ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi,

VI. Prace w narażeniu na działanie szkodliwych substancji chemicznych,

VII. Prace grożące ciężkimi urazami fizycznymi i psychicznymi,

VIII. Prace pod ziemią, poniżej poziomu gruntu i na wysokości,

IX. Prace związane z wysiłkiem fizycznym i transportem ciężarów oraz wymuszoną pozycją ciała.

Prace związane z wysiłkiem fizycznym i transportem ciężarów, wymienione w części IX załącznika do projektu rozporządzenia, dotyczą zarówno kobiet w ciąży i karmiących piersią jak i wszystkich kobiet, które ze względu na mniejszą wydolność fizyczną (w porównaniu z mężczyznami) powinny mieć ustalone niższe normy obciążenia fizycznego. Regulacje te nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej, bowiem zgodnie z art. 2 ust. 6 dyrektywy 76/207/EWG w brzmieniu nadanym przez art. 1 dyrektywy 2002/73/WE „Państwa Członkowskie mogą przewidzieć, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z płcią nie stanowi dyskryminacji, jeżeli, ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub

warunki jej wykonywania, cecha taka jest istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny.”. Mniejsza masa i siła mięśniowa oraz mniejsza wydolność fizyczna kobiet w stosunku do mężczyzn jest właśnie cechą związaną z płcią. Zrównanie norm obciążenia fizycznego kobiet i mężczyzn mogłoby natomiast stanowić formę dyskryminacji kobiet, gdyż przenoszenie przez nie takich samych ciężarów jak przez mężczyzn byłoby dla nich proporcjonalnie znacznie większym obciążeniem fizycznym.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Regulacje zawarte w projekcie rozporządzenia dotyczyć będą pracodawców i pracowników.

2. Konsultacje społeczne

Projekt rozporządzenia będzie przedmiotem uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji z niżej wymienionymi partnerami społecznymi:

- Forum Związków Zawodowych,
- Komisją Krajową NSZZ „Solidarność”,
- Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych,
- Business Centre Club,
- Konfederacją Pracodawców Polskich,
- Polską Konfederacją Pracodawców Prywatnych Lewiatan,
- Związkiem Rzemiosła Polskiego.

Projekt zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337).

3. Wpływ aktu normatywnego na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa, rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość oraz na sytuację i rozwój regionalny

Projektowane rozporządzenie nie spowoduje dodatkowych kosztów, nie powinno mieć wpływu na rynek pracy, nie będzie wpływać na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, a także na sytuację i rozwój regionalny.

4. Wstępna opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projektowane rozporządzenie jest zgodne z prawem Unii Europejskiej.

5. Informacja o podleganiu projektu notyfikacji.

Projekt rozporządzenia nie podlega obowiązkowi notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

EUROPEJSKA KARTA SPOŁECZNA

sporządzona w Turynie dnia 18 października 1961 r.

(Dz. U. z dnia 29 stycznia 1999 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 18 października 1961 r. w Turynie została sporządzona Europejska Karta Społeczna, zmieniona Protokołem zmieniającym Europejską Kartę Społeczną, sporządzonym w Turynie dnia 21 października 1991 r., w następującym brzmieniu:

EUROPEJSKA KARTA SPOŁECZNA

Preambuła

Rządy sygnatariusze, członkowie Rady Europy,

zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności jej członków dla zagwarantowania i urzeczywistnienia ideałów i zasad, które są ich wspólnym dziedzictwem oraz dla ułatwienia postępu gospodarczego i społecznego, w szczególności poprzez obronę i rozwijanie praw człowieka i podstawowych wolności;

zważywszy, że w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. i w Protokole do niej, podpisanym w Paryżu dnia 20 marca 1952 r., Państwa członkowskie Rady Europy zgodziły się zapewnić swej ludności prawa obywatelskie i polityczne oraz wolności w nich określone;

zważywszy, że korzystanie z praw społecznych powinno być zapewnione bez dyskryminacji ze względu na rasę, kolor, płeć, religię, poglądy polityczne, pochodzenie narodowe lub społeczne;

zdecydowane podjąć wspólnie wszelkie wysiłki dla podnoszenia poziomu życia i popierania dobrobytu społecznego, zarówno ludności miejskiej, jak i wiejskiej, za pomocą odpowiednich instytucji i działań,

uzgodniły co następuje:

CZĘŚĆ I

Umawiające się Strony przyjmują za cel swej polityki, która będzie realizowana za pomocą wszelkich odpowiednich środków, zarówno o charakterze krajowym, jak i międzynarodowym, stworzenie warunków, w których następujące prawa i zasady będą mogły być skutecznie realizowane:

- 1 Każdy będzie miał możliwość zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną.
- 2 Wszyscy pracownicy mają prawo do odpowiednich warunków pracy.
- 3 Wszyscy pracownicy mają prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy.
- 4 Wszyscy pracownicy mają prawo do sprawiedliwego wynagrodzenia, wystarczającego dla zapewnienia im, jak i ich rodzinom, godziwego poziomu życia.

- 5 Wszyscy pracownicy i pracodawcy mają prawo do swobodnego zrzeszania się w organizacjach krajowych lub międzynarodowych, w celu ochrony ich interesów gospodarczych i społecznych.
- 6 Wszyscy pracownicy i pracodawcy mają prawo do rokowań zbiorowych.
- 7 Dzieci i młodociani mają prawo do szczególnej ochrony przed zagrożeniami fizycznymi i moralnymi, na które są narażeni.
- 8 Pracownice, w razie macierzyństwa, oraz inne pracownice, w uzasadnionych przypadkach, mają prawo do szczególnej ochrony w swej pracy.
- 9 Każdy ma prawo do odpowiednich ułatwień w zakresie poradnictwa zawodowego w celu uzyskania pomocy w wyborze zawodu odpowiadającego jego osobistym uzdolnieniom i zainteresowaniom.
- 10 Każdy ma prawo do odpowiednich ułatwień w zakresie szkolenia zawodowego.
- 11 Każdy ma prawo do korzystania z wszelkich środków umożliwiających mu osiągnięcie możliwie najlepszego stanu zdrowia.
- 12 Wszyscy pracownicy i osoby będące na ich utrzymaniu mają prawo do zabezpieczenia społecznego.
- 13 Każdy nie mający wystarczających zasobów ma prawo do pomocy społecznej i medycznej.
- 14 Każdy ma prawo do korzystania ze służb opieki społecznej.
- 15 Osoby niepełnosprawne mają prawo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej, bez względu na przyczynę i rodzaj ich inwalidztwa.
- 16 Rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.
- 17 Matki i dzieci, niezależnie od stanu cywilnego i stosunków rodzinnych, mają prawo do odpowiedniej ochrony socjalnej i ekonomicznej.
- 18 Obywatele każdej z Umawiających się Stron mają prawo do prowadzenia wszelkiej działalności zarobkowej na terytorium innej Umawiającej się Strony, na zasadzie równości z obywatelami tej ostatniej, z zastrzeżeniem ograniczeń wynikających z ważnych powodów ekonomicznych lub społecznych.
- 19 Pracownicy migrujący, którzy są obywatelami Umawiającej się Strony, oraz ich rodziny mają prawo do ochrony i pomocy na terytorium każdej innej Umawiającej się Strony.

CZĘŚĆ II

Umawiające się Strony uznają się, jak przewidziano w części III, za związane zobowiązaniami określonymi w następujących artykułach i ustępach.

Artykuł 1

Prawo do pracy

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do pracy, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 przyjąć, jako jeden z ich zasadniczych celów i obowiązków, osiągnięcie i utrzymanie możliwie najwyższego i stabilnego poziomu zatrudnienia w celu osiągnięcia stanu pełnego zatrudnienia;
- 2 chronić skutecznie prawo pracownika do zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną;
- 3 ustanowić lub utrzymywać bezpłatne służby zatrudnienia dla wszystkich pracowników;
- 4 zapewnić lub popierać odpowiednie poradnictwo zawodowe, szkolenie i readaptację zawodową.

Artykuł 2

Prawo do odpowiednich warunków pracy

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do odpowiednich warunków pracy, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 określić rozsądny dzienny i tygodniowy czas pracy, stopniowo skracać tygodniowy czas pracy do takiego wymiaru, na jaki pozwala wzrost wydajności oraz inne związane z tym czynniki;
- 2 zapewnić płatne dni świąteczne;
- 3 zapewnić coroczny, co najmniej dwutygodniowy płatny urlop;
- 4 zapewnić pracownikom zatrudnionym przy określonych pracach, niebezpiecznych lub szkodliwych

- dla zdrowia, bądź skrócenie czasu pracy, bądź dodatkowe płatne urlopy;
- 5 zapewnić tygodniowy wypoczynek, który będzie, w miarę możliwości, zbiegał się z dniem uznanym za dzień wolny od pracy zgodnie z tradycją lub zwyczajem danego kraju lub regionu.

Artykuł 3

Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 wydać przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny;
- 2 zapewnić środki kontroli stosowania tych przepisów;
- 3 konsultować się, gdy zachodzi potrzeba, z organizacjami pracodawców i pracowników w sprawach środków zmierzających do poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

Artykuł 4

Prawo do sprawiedliwego wynagrodzenia

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do sprawiedliwego wynagrodzenia, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 uznać prawo pracowników do takiego wynagrodzenia, które zapewni im i ich rodzinom godziwy poziom życia;
- 2 uznać prawo pracowników do zwiększonej stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, z zastrzeżeniem wyjątków w przypadkach szczególnych;
- 3 uznać prawo pracowników, mężczyzn i kobiet, do jednakowego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości;
- 4 uznać prawo wszystkich pracowników do rozsądnego okresu wypowiedzenia w razie zwolnienia z pracy;
- 5 zezwolić na dokonywanie potrąceń z wynagrodzeń tylko na warunkach i w zakresie przewidzianym w ustawodawstwie krajowym lub ustalonym w układach zbiorowych pracy lub w orzeczeniach arbitrażowych.

Wykonywanie tych praw powinno być zapewnione w drodze bądź swobodnie zawartych układów zbiorowych pracy, bądź w drodze prawnie określonych mechanizmów ustalania wynagrodzeń, bądź za pomocą innych środków, odpowiednich do warunków krajowych.

Artykuł 5

Prawo do organizowania się

W celu zapewnienia lub popierania swobody pracowników i pracodawców tworzenia lokalnych, krajowych lub międzynarodowych organizacji w celu ochrony ich interesów ekonomicznych i społecznych oraz wstępowania do tych organizacji, Umawiające się Strony zobowiązują się, że ustawodawstwo krajowe nie będzie naruszać ani też nie będzie stosowane w sposób, który naruszałby tę swobodę. Zakres, w jakim gwarancje przewidziane w niniejszym artykule będą miały zastosowanie do policji, zostanie określony przez ustawodawstwo krajowe. Zasada dotycząca stosowania tych gwarancji do członków sił zbrojnych i zakres, w jakim będą one miały zastosowanie do tej grupy osób, zostaną również określone przez ustawodawstwo krajowe.

Artykuł 6

Prawo do rokowań zbiorowych

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do rokowań zbiorowych, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 popierać wspólne konsultacje pomiędzy pracownikami a pracodawcami;

- 2 popierać, kiedykolwiek będzie to konieczne i właściwe, mechanizm dobrowolnych negocjacji między pracodawcami lub organizacjami pracodawców z jednej strony a organizacjami pracowników z drugiej strony, dla uregulowania, w drodze układów zbiorowych pracy, warunków zatrudnienia;
- 3 popierać ustanowienie i wykorzystywanie właściwych mechanizmów pojedynczych oraz dobrowolnego arbitrażu dla rozstrzygnięcia sporów zbiorowych;

oraz uznają:

- 4 prawo pracowników i pracodawców do zbiorowego działania w przypadku konfliktu interesów, włączając w to prawo do strajku, z zastrzeżeniem zobowiązań, jakie mogłyby wynikać z wcześniej zawartych układów zbiorowych pracy.

Artykuł 7

Prawo dzieci i młodocianych do ochrony

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa dzieci i młodocianych do ochrony, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 ustalić, że wiek piętnastu lat będzie minimalnym wiekiem dopuszczenia do zatrudnienia, z zastrzeżeniem wyjątków wobec dzieci zatrudnionych przy określonych, lekkich pracach, nieszkodliwych dla ich zdrowia, moralności lub kształcenia;
- 2 ustalić wyższy minimalny wiek dopuszczenia do zatrudnienia w niektórych, określonych zawodach, uznanych za niebezpieczne lub szkodliwe dla zdrowia;
- 3 zabronić, by dzieci, które podlegają jeszcze obowiązkowemu nauczaniu, były zatrudniane przy pracach, które uniemożliwiałyby im pełne korzystanie z tego nauczania;
- 4 ograniczyć czas pracy pracowników mających mniej niż szesnaście lat tak, by odpowiadał potrzebom ich rozwoju, a szczególnie potrzebie ich szkolenia zawodowego;
- 5 uznać prawo pracowników młodocianych i praktykantów do sprawiedliwego wynagrodzenia lub do innych odpowiednich zasiłków;
- 6 przewidzieć, że czas poświęcany przez młodocianych na szkolenie zawodowe podczas zwykłego czasu pracy będzie, za zgodą pracodawcy, traktowany jako stanowiący część dnia pracy;
- 7 ustalić, że osoby zatrudnione, mające mniej niż osiemnaście lat, uprawnione będą do corocznego płatnego urlopu, nie krótszego niż trzy tygodnie;
- 8 zabronić zatrudniania osób mających mniej niż osiemnaście lat przy pracy nocnej, z wyjątkiem pewnych zawodów, określonych przez ustawodawstwo krajowe;
- 9 ustalić, że osoby mające mniej niż osiemnaście lat, wykonujące niektóre, określone przez ustawodawstwo krajowe zawody, będą podlegały regularnej kontroli lekarskiej;
- 10 zapewnić szczególną ochronę przed fizycznymi i moralnymi zagrożeniami, na które narażone są dzieci i młodociani, a szczególnie przed tymi, które bezpośrednio lub pośrednio wynikają z ich pracy.

Artykuł 8

Prawo pracownic do ochrony

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa pracownic do ochrony, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 zapewnić kobietom, przed i po urodzeniu dziecka, urlop w wymiarze całkowitym co najmniej dwunastu tygodni bądź poprzez płatny urlop, bądź poprzez odpowiednie świadczenia z ubezpieczenia społecznego lub z funduszy publicznych;
- 2 uznać za bezprawne wypowiedzenie przez pracodawcę pracy kobiecie w okresie jej nieobecności z powodu urlopu macierzyńskiego lub dokonanie wypowiedzenia w takim terminie, że okres wypowiedzenia wygaśnie w trakcie takiej nieobecności;
- 3 zapewnić matkom karmiącym swoje dzieci wystarczające przerwy w tym celu;
- 4 a) uregulować zatrudnianie kobiet przy pracy nocnej w przemyśle;
b) zakazać zatrudniania kobiet w kopalniach pod ziemią oraz, jeżeli ma to miejsce, przy wszelkich innych pracach nieodpowiednich dla nich z powodu niebezpiecznego, niezdrowego lub uciążliwego charakteru.

Artykuł 9

Prawo do poradnictwa zawodowego

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do poradnictwa zawodowego, Umawiające się Strony zobowiązują się zapewnić lub popierać, w miarę potrzeby, służby, które będą udzielać pomocy wszystkim osobom, w tym osobom niepełnosprawnym, w rozwiązywaniu problemów dotyczących wyboru zawodu i awansu zawodowego, uwzględniając indywidualne predyspozycje oraz związek tych predyspozycji z możliwościami zatrudnienia; pomoc ta będzie dostępna bezpłatnie, zarówno dla młodzieży, w tym dla dzieci w wieku szkolnym, jak i dla dorosłych.

Artykuł 10

Prawo do szkolenia zawodowego

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do szkolenia zawodowego, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 zapewnić lub popierać, w miarę potrzeby, szkolenie techniczne i zawodowe wszystkich osób, w tym osób niepełnosprawnych, w porozumieniu z organizacjami pracodawców i pracowników oraz umożliwić oparty jedynie na kryterium uzdolnień indywidualnych dostęp do wyższego nauczania technicznego i uniwersyteckiego;
- 2 zapewnić lub popierać system przysposobienia zawodowego oraz inne systemy szkolenia młodych chłopców i dziewcząt w różnych zawodach;
- 3 zapewnić lub popierać, w miarę potrzeby:
  - a) odpowiednie i dostępne ułatwienia w celu szkolenia dorosłych pracowników;
  - b) specjalne ułatwienia w celu przeszkolenia dorosłych pracowników, niezbędnego ze względu na postęp techniczny lub nowe tendencje na rynku pracy;
- 4 popierać pełne wykorzystywanie ułatwień zapewnianych poprzez odpowiednie środki, takie jak:
  - a) obniżenie lub zniesienie wszelkich kosztów lub opłat;
  - b) przyznanie, w uzasadnionych przypadkach, pomocy finansowej;
  - c) włączenie do zwykłego czasu pracy czasu spędzanego na zawodowym szkoleniu uzupełniającym, podjętym w okresie zatrudnienia przez pracownika na życzenie jego pracodawcy;
  - d) zapewnienie, poprzez odpowiedni nadzór, w porozumieniu z organizacjami pracodawców i pracowników, skutecznego systemu przysposobienia zawodowego i każdego innego systemu szkolenia młodych pracowników oraz, w sposób ogólny, odpowiedniej ochrony młodych pracowników.

Artykuł 11

Prawo do ochrony zdrowia

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do ochrony zdrowia, Umawiające się Strony zobowiązują się podjąć bądź bezpośrednio, bądź we współpracy z organizacjami publicznymi lub prywatnymi, stosowne środki zmierzające zwłaszcza do:

- 1 wyeliminowania, tak dalece jak to możliwe, przyczyn chorób;
- 2 zapewnienia ułatwień w zakresie poradnictwa oraz oświaty, dla poprawy stanu zdrowia i rozwijania indywidualnej odpowiedzialności w sprawach zdrowia;
- 3 zapobiegania, tak dalece, jak to możliwe, chorobom epidemicznym, endemicznym i innym.

Artykuł 12

Prawo do zabezpieczenia społecznego

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do zabezpieczenia społecznego, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 ustanowić lub utrzymywać system zabezpieczenia społecznego;

- 2 utrzymywać system zabezpieczenia społecznego na zadowalającym poziomie, równym co najmniej poziomowi niezbędnemu dla ratyfikowania Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (nr 102) dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego;
- 3 zabiegać o stopniowe podnoszenie poziomu systemu zabezpieczenia społecznego;
- 4 podjąć kroki, poprzez zawarcie odpowiednich porozumień dwustronnych i wielostronnych lub za pomocą innych środków, i z zastrzeżeniem warunków ustanowionych w takich porozumieniach, w celu zapewnienia:
  - a) równego traktowania własnych obywateli i obywateli innych Umawiających się Stron, jeżeli chodzi o uprawnienia z tytułu zabezpieczenia społecznego, w tym zachowanie korzyści wynikających z ustawodawstwa dotyczącego zabezpieczenia społecznego, bez względu na zmiany miejsca pobytu na terytoriach Umawiających się Stron, które mogłyby podjąć osoby chronione;
  - b) przyznawania, zachowania i przywracania uprawnień z tytułu zabezpieczenia społecznego za pomocą takich środków, jak zliczanie okresów ubezpieczenia lub zatrudnienia, wypełnionych zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron.

Artykuł 13

Prawo do pomocy społecznej i medycznej

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do pomocy społecznej i medycznej, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 zapewnić, by każdej osobie, która nie posiada dostatecznych zasobów i która nie jest zdolna do zapewnienia ich sobie z innych źródeł, szczególnie poprzez świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego, została przyznana odpowiednia pomoc oraz, w przypadku choroby, opieka konieczna ze względu na jej stan;
- 2 zapewnić, by osoby otrzymujące taką pomoc nie cierpiały z tego względu ograniczenia ich praw politycznych lub społecznych;
- 3 przewidzieć, by każdy mógł otrzymać od właściwych służb publicznych lub prywatnych taką poradę i osobistą pomoc, jaka może być konieczna dla zapobieżenia lub usunięcia stanu potrzeby, lub ulżenia sytuacji osobistej lub rodzinnej;
- 4 stosować postanowienia przewidziane w ustępach 1, 2 i 3 niniejszego artykułu na równi wobec swoich obywateli i wobec obywateli innych Umawiających się Stron, znajdujących się legalnie na ich terytoriach, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi dla Stron z Europejskiej konwencji o pomocy społecznej i medycznej, podpisanej w Paryżu dnia 11 grudnia 1953 r.

Artykuł 14

Prawo do korzystania ze służb opieki społecznej

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do korzystania ze służb opieki społecznej, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 popierać lub organizować służby posługujące się metodami właściwymi dla pracy socjalnej oraz które przyczyniają się do dobrobytu i rozwoju zarówno jednostek, jak i grup w społeczeństwie, oraz do ich adaptacji w środowisku społecznym;
- 2 zachęcać do uczestnictwa jednostek i organizacji dobroczynnych lub innych w ustanawianiu i utrzymywaniu takich służb.

Artykuł 15

Prawo osób niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa osób niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 podjąć konieczne środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym ułatwień szkoleniowych, w

- tym, jeżeli to konieczne, utworzenie wyspecjalizowanych instytucji publicznych lub prywatnych;
- 2 podjąć odpowiednie środki w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych, takie jak wyspecjalizowane służby pośrednictwa pracy, ułatwianie podejmowania pracy chronionej oraz środki dla zachęcania pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Artykuł 16

Prawo rodziny do ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej

W celu zapewnienia warunków niezbędnych do pełnego rozwoju rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa, Umawiające się Strony zobowiązują się popierać ekonomiczną, prawną i społeczną ochronę życia rodzinnego, zwłaszcza poprzez takie środki, jak świadczenia społeczne i rodzinne, rozwiązania podatkowe, zachęcanie do budowania mieszkań dostosowanych do potrzeb rodzin, świadczenia dla młodych małżeństw oraz wszelkie inne stosowne środki.

Artykuł 17

Prawo matek i dzieci do ochrony społecznej i ekonomicznej

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa matek i dzieci do ochrony społecznej i ekonomicznej, Umawiające się Strony zobowiązują się podejmować wszelkie konieczne i odpowiednie środki w tym celu, włączając w to ustanowienie lub utrzymywanie odpowiednich instytucji lub służb.

Artykuł 18

Prawo do prowadzenia działalności zarobkowej na terytoriach innych Umawiających się Stron

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do prowadzenia działalności zarobkowej na terytorium każdej innej Umawiającej się Strony, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 stosować istniejące regulacje prawne w duchu liberalnym;
- 2 uprościć obowiązujące formalności oraz zmniejszyć lub znieść opłaty administracyjne i inne opłaty, nakładane na pracowników zagranicznych lub ich pracodawców;
- 3 liberalizować, indywidualnie lub zbiorowo, regulacje prawne dotyczące zatrudniania pracowników zagranicznych;

oraz uznają:

- 4 prawo do opuszczenia kraju przez swych obywateli, pragnących wykonywać działalność zarobkową na terytoriach innych Umawiających się Stron.

Artykuł 19

Prawo pracowników migrujących i ich rodzin do ochrony i pomocy

W celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa pracowników migrujących i ich rodzin do ochrony i pomocy na terytorium każdej innej Umawiającej się Strony, Umawiające się Strony zobowiązują się:

- 1 utrzymywać lub zapewnić odpowiednie i bezpłatne służby zobowiązane do udzielania pomocy takim pracownikom, szczególnie do udzielania im dokładnych informacji oraz podejmowania wszelkich odpowiednich środków, tak dalece, jak zezwala na to ustawodawstwo krajowe, przeciwko mylącej propagandzie dotyczącej emigracji i imigracji;
- 2 przyjąć, w ramach własnej jurysdykcji, odpowiednie środki dla ułatwienia wyjazdu, podróży i przyjęcia takich pracowników i ich rodzin oraz zapewnić im, w ramach własnej jurysdykcji, odpowiednią opiekę sanitarną i medyczną oraz dobre warunki higieniczne w trakcie podróży;
- 3 popierać współpracę, kiedy to właściwe, między służbami socjalnymi, publicznymi i prywatnymi, krajów emigracji i imigracji;
- 4 zapewnić takim pracownikom, przebywającym legalnie na ich terytoriach, tak dalece jak reguluje to ustawodawstwo lub podlega kontroli władz administracyjnych, traktowanie nie mniej korzystne niż

- własnych obywateli w zakresie następujących spraw:
- a) wynagradzania oraz innych warunków zatrudnienia i pracy;
  - b) członkostwa w związkach zawodowych oraz korzystania z dobrodziejstw rokowań zbiorowych;
  - c) zakwaterowania;
- 5 zapewnić takim pracownikom, przebywającym legalnie na ich terytoriach, traktowanie nie mniej korzystne niż własnych obywateli, jeżeli chodzi o podatki, opłaty lub składki płatne z tytułu zatrudnienia;
  - 6 ułatwić, w możliwym zakresie, połączenie rodziny pracownika migrującego, któremu zezwolono na osiedlenie się na danym terytorium;
  - 7 zapewnić takim pracownikom, znajdującym się legalnie na ich terytoriach, traktowanie nie mniej korzystne niż własnych obywateli w zakresie postępowania sądowego, dotyczącego spraw powołanych w niniejszym artykule;
  - 8 zapewnić, by tacy pracownicy, mieszkający legalnie na ich terytoriach, nie mogli być wydalenii, o ile nie zagrażają bezpieczeństwu państwa lub nie naruszają porządku publicznego lub dobrych obyczajów;
  - 9 zezwolić, w granicach ustalonych przez ustawodawstwo, na przekazywanie takiej części zarobków i oszczędności pracowników migrujących, jakiej mogą oni sobie życzyć;
  - 10 rozszerzyć ochronę i pomoc przewidzianą w niniejszym artykule na pracowników migrujących pracujących na własny rachunek, tak dalece, jak środki te mają wobec nich zastosowanie.

CZĘŚĆ III

Artykuł 20

Zobowiązania

1. Każda z Umawiających się Stron zobowiązuje się:
  - a) uznać część I niniejszej Karty za deklarację celów, do których osiągnięcia dążyć będzie przy pomocy wszelkich stosownych środków, zgodnie z postanowieniami ustępu wprowadzającego tę część;
  - b) uznać się za związaną przez co najmniej pięć z siedmiu następujących artykułów części II Karty: artykuły 1, 5, 6, 12, 13, 16 i 19;
  - c) w uzupełnieniu artykułów wybranych przez nią zgodnie z poprzednim punktem, uznać się za związaną taką liczbą artykułów lub numerowanych ustępów części II Karty, które wybierze, pod warunkiem, że ogólna liczba artykułów lub numerowanych ustępów, którymi się zwiąże, nie będzie mniejsza niż 10 artykułów lub 45 numerowanych ustępów.
2. Wybór artykułów lub ustępów, dokonany w myśl postanowień punktów b) i c) ustępu 1 niniejszego artykułu, będzie notyfikowany Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy przez zainteresowaną Umawiającą się Stronę w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzenia.
3. Każda Umawiająca się Strona będzie mogła oświadczyć w późniejszym czasie, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego, że uważa się za związaną każdym innym artykułem lub numerowanym ustępem części II Karty, którego jeszcze nie przyjęła zgodnie z postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu. Takie późniejsze zobowiązania będą uważane za stanowiące integralną część ratyfikacji lub zatwierdzenia i będą miały taki sam skutek począwszy od trzydziestego dnia od daty notyfikacji.
4. Sekretarz Generalny powiadomi wszystkie Rządy sygnatariuszy oraz Dyrektora Generalnego Międzynarodowej Organizacji Pracy o każdej notyfikacji, jaką otrzyma stosownie do postanowień niniejszej części Karty.
5. Każda Umawiająca się Strona będzie utrzymywała właściwy w warunkach krajowych system inspekcji pracy.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 21

Sprawozdania dotyczące przyjętych postanowień

Umawiające się Strony będą przedstawiały Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, w odstępach dwuletnich, sprawozdania w formie określonej przez Komitet Ministrów, dotyczące stosowania tych postanowień części II Karty, które przyjęły.

Artykuł 22

Sprawozdania dotyczące postanowień, które nie zostały przyjęte

Umawiające się Strony będą przedstawiały Sekretarzowi Generalnemu, w odpowiednich odstępach czasu i na wniosek Komitetu Ministrów, sprawozdania dotyczące postanowień części II niniejszej Karty, które nie zostały przyjęte w chwili jej ratyfikowania lub zatwierdzenia, lub w drodze późniejszej notyfikacji. Komitet Ministrów określać będzie, w regularnych odstępach czasu, w odniesieniu do których postanowień będą wymagane sprawozdania, oraz ustali formę takich sprawozdań.

Artykuł 23

Przekazywanie kopii

1. Każda z Umawiających się Stron przekazywać będzie kopie swych sprawozdań, o których mowa w artykułach 21 i 22, tym z jej krajowych organizacji, które są członkami międzynarodowych organizacji pracodawców i pracowników zapraszanych, zgodnie z artykułem 27 ustęp 2, do udziału w posiedzeniach Podkomitetu Rządowego Komitetu Społecznego.

2. Umawiające się Strony będą przekazywały Sekretarzowi Generalnemu wszelkie uwagi do sprawozdań otrzymane od organizacji krajowych, jeżeli będą one sobie tego życzyć.

Artykuł 24

Rozpatrywanie sprawozdań

Sprawozdania przedstawiane Sekretarzowi Generalnemu, zgodnie z artykułami 21 i 22, będą rozpatrywane przez Komitet Ekspertów, który będzie również dysponował wszelkimi uwagami przekazanymi Sekretarzowi Generalnemu zgodnie z ustępem 2 artykułu 23.

Artykuł 25

Komitet Ekspertów

1. Komitet Ekspertów będzie składał się z nie więcej niż siedmiu członków mianowanych przez Komitet Ministrów z listy niezależnych ekspertów odznaczających się najwyższą prawością i uznaną kompetencją w międzynarodowych sprawach społecznych, którzy zostaną zgłoszeni przez Umawiające się Strony.

2. Członkowie Komitetu będą mianowani na sześć lat. Mogą oni być mianowani ponownie. Jednakże kadencja dwóch członków mianowanych po raz pierwszy upłynie po czterech latach.

3. Członkowie, których mandat upłynie po początkowym czteroletnim okresie, zostaną wybrani przez Komitet Ministrów w drodze losowania, natychmiast po dokonaniu pierwszego mianowania.

4. Członek Komitetu Ekspertów mianowany w miejsce członka, którego mandat jeszcze nie upłynął, będzie pełnił funkcję przez resztę kadencji swego poprzednika.

Artykuł 26

Udział Międzynarodowej Organizacji Pracy

Międzynarodowa Organizacja Pracy zostanie zaproszona do wyznaczenia przedstawiciela do udziału, w charakterze doradcy, w obradach Komitetu Ekspertów.

Artykuł 27

Podkomitet Rządowego Komitetu Społecznego

1. Sprawozdania Umawiających się Stron, jak i wnioski Komitetu Ekspertów, będą przedkładane do rozpatrzenia Podkomitetowi Rządowego Komitetu Społecznego Rady Europy.

2. Podkomitet będzie składał się z przedstawicieli Umawiających się Stron, po jednym z każdej. Nie więcej niż dwie międzynarodowe organizacje pracodawców i nie więcej niż dwie międzynarodowe organizacje pracowników zostaną zaproszone do wyznaczenia obserwatorów do brania udziału w jego posiedzeniach, w charakterze doradcy. Ponadto, Podkomitet będzie mógł zasięgać opinii nie więcej niż dwóch przedstawicieli międzynarodowych organizacji pozarządowych mających status doradcy przy Radzie Europy w sprawach, którymi organizacje te są szczególnie właściwe zajmować się, takich jak, na przykład, dobrobyt społeczny oraz ekonomiczna i społeczna ochrona rodziny.

3. Podkomitet przedstawi Komitetowi Ministrów sprawozdanie zawierające jego wnioski, dołączając do niego sprawozdanie Komitetu Ekspertów.

Artykuł 28

Zgromadzenie Doradcze

Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże Zgromadzeniu Doradczemu wnioski Komitetu Ekspertów. Zgromadzenie Doradcze przekaże Komitetowi Ministrów uwagi do tych wniosków.

Artykuł 29

Komitet Ministrów

Większością dwóch trzecich głosów członków uprawnionych do zasiadania w Komitecie, Komitet Ministrów będzie mógł, na podstawie sprawozdania Podkomitetu oraz po konsultacji Zgromadzenia Doradczego, skierować wszelkie niezbędne zalecenia do każdej z Umawiających się Stron.

CZĘŚĆ V

Artykuł 30

Uchylenia w przypadku wojny lub zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

1. W przypadku wojny lub innego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, zagrażającego życiu narodu, każda Umawiająca się Strona może podjąć środki uchylające jej zobowiązania wynikające z niniejszej Karty, w zakresie ściśle odpowiadającym wymogom sytuacji i pod warunkiem, że takie środki nie będą sprzeczne z jej innymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego.

2. Każda Umawiająca się Strona, korzystająca z prawa uchylenia zobowiązań, w rozsądnym terminie poinformuje wyczerpująco Sekretarza Generalnego Rady Europy o środkach, które podjęła, oraz o powodach ich zastosowania. Musi ona również powiadomić Sekretarza Generalnego o terminie uchylenia tych środków oraz o dacie, od kiedy ponownie podjęte będzie wykonywanie w pełni przyjętych postanowień Karty.

3. Sekretarz Generalny poinformuje inne Umawiające się Strony i Dyrektora Generalnego Międzynarodowego Biura Pracy o wszelkich notyfikacjach otrzymanych zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 31

Ograniczenia

1. Skuteczna realizacja praw i zasad ustanowionych w części I oraz skuteczne wykonywanie ich, tak

jak przewidziano w części II, nie będą mogły być przedmiotem żadnych ograniczeń lub restrykcji nie wymienionych w częściach I i II, z wyjątkiem tych, które są określone przez prawo i które są niezbędne w społeczeństwie demokratycznym dla ochrony praw i wolności innych osób lub dla ochrony porządku publicznego, bezpieczeństwa narodowego, zdrowia publicznego lub dobrych obyczajów.

2. Ograniczenia dozwolone zgodnie z postanowieniami niniejszej Karty w stosunku do praw i zobowiązań w niej ustanowionych nie mogą być stosowane w jakimkolwiek innym celu niż ten, dla którego zostały przewidziane.

Artykuł 32

Stosunek pomiędzy Kartą a prawem wewnętrznym lub umowami międzynarodowymi

Postanowienia niniejszej Karty nie naruszają postanowień prawa wewnętrznego lub jakichkolwiek dwustronnych lub wielostronnych traktatów, konwencji lub porozumień już obowiązujących lub które wejdą w życie, zgodnie z którymi osoby chronione byłyby traktowane w sposób korzystniejszy.

Artykuł 33

Wykonywanie w drodze układów zbiorowych pracy

1. W Państwach członkowskich, w których postanowienia ustępów 1, 2, 3, 4 i 5 artykułu 2, ustępów 4, 6 i 7 artykułu 7, ustępów 1, 2, 3 i 4 artykułu 10 części II niniejszej Karty są zwykle przedmiotem układów zawieranych pomiędzy pracodawcami lub organizacjami pracodawców a organizacjami pracowników, lub zwykle wykonywane są w inny sposób niż poprzez przepisy prawa, Umawiające się Strony mogą podjąć zobowiązania wypływające z tych ustępów i zgodność z nimi będzie uważana za zachowaną, jeżeli ich postanowienia będą stosowane w drodze takich układów lub innych środków wobec znacznej większości zainteresowanych pracowników.

2. W Państwach członkowskich, w których postanowienia te są zwykle regulowane przez ustawodawstwo, Umawiające się Strony mogą podjąć odpowiednie zobowiązania i zgodność z nimi będzie uważana za zachowaną, jeżeli ich postanowienia będą stosowane w drodze ustaw wobec znacznej większości zainteresowanych pracowników.

Artykuł 34

Terytorialny zakres stosowania

1. Niniejsza Karta będzie stosowana na terytorium metropolitalnym każdej Umawiającej się Strony. Każdy sygnatariusz może w chwili podpisywania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzenia określić, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, terytorium, które będzie w tym celu uważane za terytorium metropolitalne.

2. Każda Umawiająca się Strona może w chwili ratyfikacji lub zatwierdzenia niniejszej Karty lub w jakiegokolwiek późniejszej chwili oświadczyć, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, że Karta będzie obowiązywać, w całości lub części, na terytorium lub terytoriach niemetropolitalnych, określonych w wymienionym oświadczeniu, za których stosunki międzynarodowe Strona ta jest odpowiedzialna lub za które przejmuje odpowiedzialność międzynarodową. Strona wskaże w oświadczeniu artykuły lub ustępy części II Karty, które przyjmuje jako wiążące w odniesieniu do każdego z terytoriów wymienionych w oświadczeniu.

3. Karta będzie obowiązywać na terytorium lub terytoriach wymienionych w oświadczeniu, o którym mowa w poprzednim ustępie, począwszy od trzydziestego dnia od daty przyjęcia notyfikacji oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.

4. Każda Umawiająca się Strona będzie mogła oświadczyć w późniejszym czasie, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, że w odniesieniu do jednego lub więcej terytoriów, na których Karta była stosowana zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, przyjmuje za wiążący każdy artykuł lub numerowany ustęp, którego jeszcze nie przyjęła w odniesieniu do tego lub tych terytoriów. Podjęte później zobowiązania będą uważane za stanowiące integralną część pierwotnego oświadczenia dotyczącego danego terytorium i będą miały taką samą moc począwszy od trzydziestego

dnia od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

5. Sekretarz Generalny powiadomi inne Rządy sygnatariuszy oraz Dyrektora Generalnego Międzynarodowego Biura Pracy o każdej notyfikacji przekazanej mu zgodnie z niniejszym artykułem.

Artykuł 35

Podpisanie, ratyfikacja i wejście w życie

1. Niniejsza Karta jest otwarta do podpisu dla członków Rady Europy. Podlega ona ratyfikacji lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne lub zatwierdzenia będą składane Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

2. Niniejsza Karta wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzenia.

3. W odniesieniu do każdego sygnatariusza dokonującego ratyfikacji w terminie późniejszym, Karta wejdzie w życie trzydziestego dnia od daty złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzenia.

4. Sekretarz Generalny notyfikuje wszystkim członkom Rady Europy oraz Dyrektorowi Generalnemu Międzynarodowego Biura Pracy o wejściu w życie Karty, nazwach Umawiających się Stron, które ją ratyfikowały lub zatwierdziły, oraz o późniejszym złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzenia.

Artykuł 36

Poprawki

Każdy członek Rady Europy może, w oświadczeniu skierowanym do Sekretarza Generalnego Rady Europy, zaproponować poprawki do niniejszej Karty. Sekretarz Generalny przekaże innym członkom Rady Europy wszelkie zgłoszone w ten sposób poprawki, które zostaną następnie rozpatrzone przez Komitet Ministrów i przedłożone Zgromadzeniu Doradczemu do zaopiniowania. Poprawki przyjęte przez Komitet Ministrów wejdą w życie trzydziestego dnia od dnia powiadomienia Sekretarza Generalnego przez wszystkie Umawiające się Strony o ich przyjęciu. Sekretarz Generalny notyfikuje wszystkim Państwom członkowskim Rady Europy oraz Dyrektorowi Generalnemu Międzynarodowego Biura Pracy o wejściu w życie tych poprawek.

Artykuł 37

Wypowiedzenie

1. Każda Umawiająca się Strona może wypowiedzieć niniejszą Kartę nie wcześniej niż po upływie pięciu lat od daty wejścia w życie Karty w stosunku do niej lub po upływie każdego kolejnego okresu dwóch lat i, w każdym przypadku, przy zachowaniu sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia notyfikowanego Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, który powiadomi o tym inne Umawiające się Strony oraz Dyrektora Generalnego Międzynarodowego Biura Pracy. Wypowiedzenie nie narusza ważności Karty w stosunku do innych Umawiających się Stron, jeżeli liczba Umawiających się Stron nie będzie nigdy mniejsza niż pięć.

2. Każda Umawiająca się Strona może, zachowując warunki określone w ustępie poprzednim, wypowiedzieć którykolwiek przyjęty przez siebie artykuł lub ustęp części II Karty, jeżeli liczba artykułów lub ustępów, którymi Umawiająca się Strona pozostanie związana, nie będzie mniejsza niż 10 w pierwszym przypadku i nie mniejsza niż 45 w drugim, oraz z zastrzeżeniem, że ta liczba artykułów lub ustępów obejmować będzie artykuły wybrane przez Stronę spośród tych, do których specjalne odesłanie uczynione zostało w artykule 20 ustęp 1 punkt b).

3. Każda Umawiająca się Strona może, zachowując warunki określone w ustępie 1 niniejszego artykułu, wypowiedzieć niniejszą Kartę lub którykolwiek z artykułów lub ustępów części II Karty, w odniesieniu do każdego terytorium, na którym Karta ma zastosowanie na mocy oświadczenia złożonego zgodnie z ustępem 2 artykułu 34.

Artykuł 38

Załącznik

Załącznik do niniejszej Karty stanowi jej integralną część.

W dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni w tym celu, podpisali niniejszą Kartę.

Sporządzono w Turynie dnia 18 października 1961 r., w języku francuskim i angielskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu sygnatariuszowi.

ZAŁĄCZNIK DO KARTY SPOŁECZNEJ

Zakres Karty Społecznej w odniesieniu do osób chronionych

1. Nie naruszając postanowień artykułu 12 ustęp 4 i artykułu 13 ustęp 4, do osób, o których mowa w artykułach od 1 do 17, zalicza się obcokrajowców, tylko o ile są obywatelami innych Umawiających się Stron legalnie mieszkającymi lub pracującymi na terytorium zainteresowanej Strony, z zastrzeżeniem, że artykuły będą interpretowane w świetle postanowień artykułów 18 i 19.

Interpretacja niniejsza nie będzie stała na przeszkodzie rozszerzeniu przez którąkolwiek Umawiającą się Stronę podobnych praw na inne osoby.

2. Każda Umawiająca się Strona przynosi uchodźcom, określonym zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców, sporządzoną w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., legalnie zamieszkałym na jej terytorium, możliwie najkorzystniejsze traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż wynikające z zobowiązań przyjętych przez tę Umawiającą się Stronę na mocy wspomnianej Konwencji, jak i wszelkich innych istniejących umów międzynarodowych mających zastosowanie do uchodźców.

Część I ustęp 18 i Część II artykuł 18 ustęp 1

Uznaje się, że postanowienia te nie dotyczą wjazdu na terytoria Umawiających się Stron i nie naruszają postanowień Europejskiej konwencji osiedleńczej, podpisanej w Paryżu dnia 13 grudnia 1955 r.

Część II

Artykuł 1 ustęp 2

Postanowienie to nie będzie interpretowane ani jako zakazujące, ani jako zezwalające na jakiegokolwiek klauzule lub praktykę zabezpieczającą działalność związków zawodowych.

Artykuł 4 ustęp 4

Postanowienie to nie będzie interpretowane jako zabraniające natychmiastowego zwolnienia z powodu popełnienia poważnego wykroczenia.

Artykuł 4 ustęp 5

Rozumie się, że Umawiająca się Strona wypełnia zobowiązanie wymagane w tym ustępie, jeżeli zakazane jest dokonywanie potrąceń z wynagrodzeń wobec znacznej większości pracowników bądź przez ustawodawstwo, bądź przez układy zbiorowe pracy lub orzeczenia arbitrażowe; wyjątki stanowią osoby, których nie dotyczą wymienione dokumenty.

Artykuł 6 ustęp 4

Rozumie się, że każda Umawiająca się Strona może, tak dalece, jak jej to dotyczy, uregulować ustawowo wykonywanie prawa do strajku tak, by każde dalsze ograniczenie tego prawa mogło być uzasadnione zgodnie z postanowieniami artykułu 31.

Artykuł 7 ustęp 8

Rozumie się, że Umawiająca się Strona wypełnia zobowiązanie wymagane w tym ustępie, jeżeli dostosuje się do ducha tego zobowiązania, zapewniając w ustawodawstwie, że znaczna większość osób poniżej osiemnastego roku życia nie będzie zatrudniana przy pracy nocnej.

Artykuł 12 ustęp 4

Wyrażenie "i z zastrzeżeniem warunków ustanowionych w takich porozumieniach", znajdujące się we wstępie do tego ustępu, oznacza, między innymi, że jeżeli chodzi o świadczenia, które są dostępne niezależnie od systemu składowego, Umawiająca się Strona może domagać się, przed przyznaniem takich świadczeń obywatelom innych Umawiających się Stron, spełnienia warunku posiadania określonego okresu zamieszkania.

Artykuł 13 ustęp 4

Rządy nie będące stronami Europejskiej konwencji o pomocy społecznej i medycznej mogą ratyfikować Kartę Społeczną w odniesieniu do tego ustępu z zastrzeżeniem, że będą traktować obywateli innych Umawiających się Stron zgodnie z postanowieniami wymienionej konwencji.

Artykuł 19 ustęp 6

Dla stosowania tego postanowienia wyrażenie "rodzina pracownika migrującego" oznacza co najmniej małżonka pracownika i jego dzieci mające mniej niż 21 lat, pozostające na jego utrzymaniu.

Część III

Rozumie się, że Karta zawiera zobowiązania prawne o charakterze międzynarodowym, których stosowanie podlega jedynie kontroli przewidzianej w jej części IV.

Artykuł 20 ustęp 1

Rozumie się, że "numerowane ustępy" mogą obejmować artykuły zawierające tylko jeden ustęp.

Część V

Artykuł 30

Wyrażenie "w przypadku wojny lub innego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego" będzie interpretowane w sposób obejmujący również zagrożenie wojną.

Po zaznajomieniu się z powyższą Kartą wraz z Protokołem w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- zostały one uznane za słuszne zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nich zawartych,
- są przyjęte, ratyfikowane i potwierdzone,
- będą niezmiennie zachowywane.

Jednocześnie, zgodnie z artykułem 20 Karty, oświadczam, że Rzeczpospolita Polska uważa się za związaną postanowieniami Karty w następującym zakresie:

- artykuł 1. Prawo do pracy (ustępy 1-4, wszystkie)
- artykuł 2. Prawo do odpowiednich warunków pracy (ustępy 1, 3-5)
- artykuł 3. Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (ustępy 1-3, wszystkie)
- artykuł 4. Prawo do sprawiedliwego wynagrodzenia (ustępy 2-5)
- artykuł 5. Prawo do organizowania się
- artykuł 6. Prawo do rokowań zbiorowych (ustępy 1-3)
- artykuł 7. Prawo dzieci i młodocianych do ochrony (ustępy 2, 4, 6-10)

- artykuł 8. Prawo pracownic do ochrony (ustępy 1-4, wszystkie)
- artykuł 9. Prawo do poradnictwa zawodowego
- artykuł 10. Prawo do szkolenia zawodowego (ustępy 1 i 2)
- artykuł 11. Prawo do ochrony zdrowia (ustępy 1-3, wszystkie)
- artykuł 12. Prawo do zabezpieczenia społecznego (ustępy 1-4, wszystkie)
- artykuł 13. Prawo do pomocy społecznej i medycznej (ustępy 2 i 3)
- artykuł 14. Prawo do korzystania ze służb opieki społecznej (ustęp 1)
- artykuł 15. Prawo osób niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej (ustępy 1 i 2, wszystkie)
- artykuł 16. Prawo rodziny do ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej
- artykuł 17. Prawo matek i dzieci do ochrony społecznej i ekonomicznej
- artykuł 18. Prawo do prowadzenia działalności zarobkowej na terytoriach innych Umawiających się Stron (ustęp 4)
- artykuł 19. Prawo pracowników migrujących i ich rodzin do ochrony i pomocy (ustępy 1-10, wszystkie)

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 10 czerwca 1997 r.

Minister Spraw Zagranicznych
Radosław Sikorski

Warszawa, 6.10.2010 r.

Min. RS/07/8/AS/2010
DPUE 920-1549-09-10

Pan
Maciej Berek
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektów:

- uchwały Rady Ministrów w sprawie zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej sporządzonej w Turynie 18 października 1961 r.,
- ustawy w sprawie zmiany zakresu obowiązywania Europejskiej Karty Społecznej sporządzonej w Turynie 18 października 1961 r.,

wyrażona na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 13 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 z późn. zm.) przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej Radosława Sikorskiego

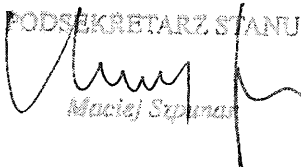
Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedłożonym projektem uchwały oraz ustawy (pismo nr RM-111-267-09, RM-10-172-09) pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Projekt uchwały oraz ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie pragnę podtrzymać zawarte w piśmie z dnia 16 października 2009 r. (pismo nr Min.MD/4819/09/DP/jf) oraz w piśmie z dnia 12 listopada 2009 r. (pismo nr Min.MD/5291/09/DP/as) zastrzeżenie, iż przedmiotem niniejszej opinii nie jest załączony do wniosku projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet, które zostaną ocenione pod kątem zgodności z wymogami prawa wspólnotowego w toku prac nad tymi projektami.

Z poważaniem,

PODSZKRETAZ STANU

Maciej Szpaner